

GÂNDURI PENTRU
VREMURI GRELE

MARIA

REGINA ROMÂNIEI

GÂNDURI PENTRU VREMURI GRELE

Cu 32 de cărți poștale
din colecția Virgil Ierunca

Selecție de texte și introducere
de Tatiana Niculescu

Traducere din engleză
de Anca Bărbulescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Mulți ani am căutat lumina – uneori mi s-a părut că am găsit-o, dar de multe ori era doar o amăgire. Poate aceasta e povestea multor inimi, eu o aștern aici cu toată sinceritatea: dintotdeauna adevărul mi-a fost și tărie, și slăbiciune.

REGINA MARIA

un fel de introducere

De-abia împlinise 18 ani când, în 1893, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii, Maria de Edinburg, s-a măritat, printr-o căsătorie aranjată între familiile regale ale Europei, cu prințul moștenitor al României, Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen, nepotul regelui Carol I. Va povesti în jurnalele ei despre primii ani petrecuți în această țară necunoscută, cu obiceiuri și apucături încă primitive și imprevizibile, cu instituții șubrede, cu o Curte pusă pe scandal și lipsită de cultura discreției, cu un rege aspru, dedicat trup și suflet țării, cu politicieni alunecoși și vicleni, cu minunate peisaje și cu un superb port popular pe care ea, englezoaica anglicană, îl va scoate la lumină și-l va pune în valoare cu orice prilej. După câțiva ani grei, de adaptare, după confruntări încrâncenate cu politicienii locului și cu familia proprie, după nașterea a șase copii, această tânără nărăvașă, plină de energie, crescută în Malta grădinilor luxuriante,

călăreață pasionată, ca mai toate femeile din familia ei, până la regina Elisabeta II din zilele noastre, iubitoare de toalete sofisticate și scumpe și de libertate, cultivată atât cât să facă față dîneurilor și reuniunilor aristocratice, dar cu spirit practic și cu o inteligență sclipitoare, se transformă treptat într-o luptătoare neînfricată pentru cauza țării ei de adopție.

La începutul Primului Război Mondial, în ziua morții regelui Carol I, pe 10 octombrie 1914, Maria devine, la aproape 38 de ani, regină a României, o țară care își păstrează încă neutralitatea.

Tăria ei de caracter va ieși la iveală și se va căli pe parcursul războiului, când nici durerea doliului (în noiembrie 1916 avea să-i moară cel mai mic dintre copii, Mircea), nici epidemiile de tifos, holeră, gripă spaniolă, nici grozăviile războiului, nici înfrângerea armatei, nici epuizarea ori nesiguranța refugiului nu reușesc să-i înfrângă tenacitatea, patriotismul, loialitatea, atașamentul față de soldați și oamenii de rând, dorința de a sprijini cu orice preț și până la capăt victoria țărilor aliate împotriva Germaniei și a Austro-Ungariei.

La capătul fiecărei zile, regina consemnează în jurnal acțiunile infirmierilor și ale Crucii Roșii, pe care le coordonează, activitatea serviciului de ambulanță organizat prin stăruința ei, vizitele

făcute în spitalele de război, suferințele soldaților răniți, mângâierea pe care le-o aduce citindu-le, oferindu-le dulciuri, pesmeți, țigări și cărți poștale cu chipul ei, mângâindu-i fără teama de boli infecțioase, diminețile în care, îmbrăcată în uniformă de infirmieră, așteaptă în gară trenurile cu răniți.

„Regina înfruntă moartea și, ceea ce este fără îndoială cel mai greu, depășește oboseala unei zile nu de opt ore, ci a unei zile care se întinde până noaptea târziu, cu șaisprezece, șaptesprezece sau optsprezece ore de muncă, pe cât de respingătoare, pe atât de periculoasă, în mijlocul emanațiilor infecte ale cangrenelor. Când este vorba de regină nu ne referim la curaj. Curajul presupune teamă și energia de a învinge. Sentiment necunoscut pentru o suverană a cărei îndrăzneală aduce a invulnerabilitate”, își va aminti ambasadorul Franței în România.

Jurnalul ținut de ea în timpul războiului conține însă și gânduri despre condiția umană, despre curaj, devotament, speranță și îndârjire în fața greutăților, caracterizări amare ale politicianilor, ce depășesc timpul și evenimentele istorice la care Maria a asistat și pe care le-a trăit nemijlocit. Le-am decupat din cele trei volume îngrijite de Lucian Boia și publicate în 2014–2015 de Editura Humanitas (Maria, regina României, *Jurnal de*

război, 1916-1918, traducere din engleză de Anca Bărbulescu) și le-am adunat sub titlul Gânduri pentru vremuri grele, cu convingerea că, desprinse din contextul Primului Război Mondial, ele pot prilejui oricând oricui un moment întăritor de meditație și reflecție și că, venite de la o regină care a iubit pătimaș oamenii și România, le pot insufla cititorilor tărie, răbdare, înțelepciune, speranță, în mai toate situațiile împovărătoare. Ordinea lor nu este cronologică, ci, mai curând, tematică.

Pe 14/27 august 1917, regina notează în jurnal: „N-am vrut să merg la micul dejun, trebuia să-mi scriu numele pe cel puțin o sută de cărți poștale, mă simțeam gonită din urmă de timp...”. Știa că, pentru soldații răniți, nu exista un dar mai prețios decât o carte poștală semnată de regina lor. În toată perioada interbelică, portretele reginei reproduse pe cărți poștale în lumini și umbre de sepia, cele mai multe făcute la studiourile foto Julietta, Mandy sau Sfetea, au circulat neîngrădit pe tot cuprinsul României și oriunde trăiau români în țările europene. După instaurarea comunismului, au fost interzise. Numai deținerea lor, ca simple amintiri, putea să abată asupra cuiva represalii severe din partea Securității.

În țara de baștină a reginei, turistul care vizitează Londra în zilele noastre le-ar mai putea găsi

la anticariatele de pe Charing Cross Road, unde va descoperi, printre cărți, gravuri și hărți vechi, cărți poștale de acum mai bine de un secol, cu strămoșii actualei regine Elisabeta II: regina Victoria, prințul consort Albert și cei nouă copii ai lor. Într-o fotografie de familie, îl va recunoaște, poate, pe fiul lor Alfred, mai târziu amiral al flotei britanice. În albume vechi, legate cu panglicuțe, cu coperte cu flori, vapoare și îngerași, turistul curios va da peste cărți poștale cu nepoatele reginei Victoria, iar printre ele o va găsi, de bună seamă, pe frumoasa, blonda, romantica Marie of Romania, fiica lui Alfred și a mării ducese Maria Alecsandrovna a Rusiei.

La celălalt capăt al Canalului Mânecii, la Paris, în trecutul apropiat, un scriitor român chiar a zăbovit ore în șir, de-a lungul multor ani, la tarabele buchiniștilor de pe malurile Senei căutând, cu dor aprig și cu memoria istoriei pierdute a țării lui, cărți poștale vechi cu regina Maria. Adesea, a scormonit în zadar printre maldărele de fotografii uitate și reproduceri îngălbenite de timp. S-a întors acasă deznădăjduit și cu degetele înnegrite de răsfirarea a zeci și sute de cărți poștale. Alteori, a abordat un vânzător republican de antichități, privind tulburat la insigna lui cu Mao de pe reverul hainei, întrebându-l despre poze cu familia

regală a României. Cândva i-a lăsat vorbă unui bătrân anticar să-l anunțe dacă cineva are, cumva, de vânzare, cărți poștale de pe vremuri cu regina Maria.

Autor al uneia dintre cele mai cutremurătoare cărți despre metodele de reeducare ale comunismului românesc, Virgil Ierunca a recuperat astfel zeci de cărți poștale cu familia regală a României din perioada interbelică. A căutat, pe cât posibil, să identifice anul tipăririi lor și l-a scris discret, cu creionul, pe spatele fiecărei vederi. Printr-o fericită întâmplare datorată Cristinei Cioabă, care le are acum în custodie (ele aparțin Fundației Humanitas Aqua Forte), cărțile poștale cu regina Maria adunate de Virgil Ierunca au ajuns la mine și ilustrează acum acest mic manual de îmbărbătare a spiritului în clipele de restriște. Mereu se vor găsi oameni încercați de vremuri grele.

Îndrăznesc să sper că, deschizând această carte, cititorul își va recăpăta, grație unei regine luminoase, încrederea în viață și bucuria de a trăi și poate va găsi forța de a face un exercițiu de imaginație: să-și închipuie că, într-o bună zi, îl așteaptă în cutia de scrisori o carte poștală cu chipul reginei Maria și că, pe verso, mâna ei i-a dedicat gândurile cuprinse în aceste pagini.

Tatiana Niculescu
octombrie 2020

GÂNDURI PENTRU
VREMURI GRELE

despre plânsul de mila proprie

N-am crezut niciodată în sacrificiile mărunte și exasperante care te pun la încercare peste măsură fără a aduce nici un bine adevărat altora. N-am avut niciodată simpatie pentru cei care fac toată viața lucruri deloc necesare și obositoare, iar apoi se plâng întruna, considerându-se martiri ai datoriei: fiecare trebuie să-și facă viața suportabilă după puteri și să zâmbească, astfel ne păstrăm forțele pentru adevăratele încercări. N-am să spun că nu m-am plâns niciodată – în tinerețe mă plângeam mult prea mult, și asta îmi aduce cea mai mare rușine, mult mai multă decât păcatele adevărate pe care le-am comis. Dacă te ajuți singur, te vor ajuta și ceilalți – firește, aici vorbesc de cei care au mijloacele de a se ajuta singuri, nu de bietele ființe trudite care sunt mereu sacrificate și a căror sărăcie face imposibilă orice împotrivire.

*

Traiful ni s-a schimbat într-atâta, ne formăm o altă idee despre viață! Lucrurile odinioară importante devin triviale – nimeni nu mai e egoist, toți își unesc forțele ca să ajute și să dăruiască, să reziste și să nu se plângă.

*

Fiecare trebuie să-și poarte propria durere și să-i împovăreze pe ceilalți cât mai puțin.

*

Întotdeauna tristețea mă apasă cel mai tare seara. Îmi dau seama din ce în ce mai limpede că omul trebuie să-și poarte singur durerea. Dacă au plâns alături de tine o săptămână, celorlalți li se pare foarte mult!

*

E o vreme de încercări pe care trebuie să le îndurăm și, cu cât mai răbdător le îndur, cu atât mai ușor sunt de purtat pe umeri. Depinde foarte mult de tonul pe care îl dau eu – dacă nu mă plâng, se abțin și ceilalți. Vom mai avea nevoie încă de mult curaj, așa că trebuie să facem față situației fără crâcnire, ca să nu ne slăbim puterile înaintea încercărilor de care oricum nu putem scăpa.

*

Mă încerca o dorință copleșitoare de a dispărea undeva, departe de toată lumea – dar nu se poate;

mă simt îngrijorată și scârbită, un amestec care mă face să-mi simt trupul și sufletul grele și dezechilibrate. Nu sunt fericită când nu mă simt iubitoare – iar azi nu sunt iubitoare, mă simt aspră și lipsită de simpatie, îmi plâng de milă, stare de spirit stupidă și care nu te duce cu nici un chip la fericire.

*

Sunt calmă, am în mine liniștea crudă a omului care nu mai vede nici o cale de scăpare și nu poate decât să stea locului și să facă față sfârșitului. Cel puțin îi pot ține piept fără să mă plâng. Dacă-ți cade cerul peste tine nu e vina ta.

*

Încă nu-mi dau seama de toate, întregul meu fel de a gândi în ultimii ani a fost îndreptat spre a mă oțeli ca să țin piept oricărui dezastru, oricăror temeri și necazuri, nu se poate trece la o cu totul altă stare de spirit peste noapte.

*

Firea mea înflăcărată, cinstită, luptătoare n-ar suporta să cedeze în fața văicărelilor nedrepte ale invidioșilor. Întotdeauna prefer să abordez lucrurile direct.

un fel de introducere (Tatiana Niculescu)	7
<i>despre plânsul de mila proprie</i>	17
<i>despre speranță</i>	25
<i>despre curaj</i>	39
<i>despre încredere și loialitate</i>	57
<i>răbdare, calm și devotament</i>	69
<i>românii, politicienii, țara</i>	87